

— اخلاق فرجام شناسانه —
— در شیعه و کاتولیک —

www.ketab.ir

رضا کاظمی راد

عضو هیأت علمی دانشگاه بین المللی اهل بیت (ع)

سرشناسه	: کاظمی‌راد، رضا، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدیدآور	: اخلاق فرجام‌شناسانه در شیعه و کاتولیک/ نویسنده رضا کاظمی‌راد؛ ویراستار زهره بسحاق؛ [به سفارش] دبیرخانه حمایت از پژوهش‌های مورد نیاز نظام اسلامی.
مشخصات نشر	: قم: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۳۵۸-۱۲۵-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۷۵ - ۲۸۸.
موضوع	: اخلاق شیعی

Shiite ethics

اخلاق اسلامی

Islamic ethics

اخلاق مسیحی

Christian ethics

کاتولیک (مذهب)

Catholic Church

اخلاق تطبیقی

Ethics, Comparative

شناسه افزوده : مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه. دبیرخانه حمایت از پژوهش‌های مورد نیاز نظام اسلامی

شناسه افزوده : حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت

رده بندی کنگره : ۵۲۲۴۷/۶۵

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۶۱

شماره کتابشناسی ملی : ۹۷۳۷۹۶۷

اطلاعات رگورد کتابشناسی : فیپا

@hdabirkhane

دبیرخانه حمایت از پژوهش‌های مورد نیاز نظام اسلامی

انتشارات: ۲۷۷۲۵۵۴۷-۲۵

مؤسسه انتشارات حوزه‌های علمیه

تلفن تماس: ۲۷۷۲۰۸۶۰-۲۷۷۴۵۴۷۳-۲۵

نشانی فروشگاه اینترنتی

www.NashreHowzeh.lame.ir

نشر حوزه در ایما و اینستاگرام

@Nashre_Howzeh

عنوان: اخلاق فرجام‌شناسانه در شیعه و کاتولیک

نویسنده: رضا کاظمی‌راد

ناشر: مؤسسه انتشارات حوزه‌های علمیه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۵۸-۱۲۵-۰

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۳

ویراستار و صفحه‌آرا: زهره بسحاق

طراح جلد: سیدعلیرضا رضایی

سپاس

کلیه حقوق برای مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه محفوظ است.

پیشگفتار

پژوهش، زیربنای پیشرفت و تولید علم است و پیشرفت جوامع بدون آن امکان پذیر نیست، تا جایی که پیشرفت‌های علمی-آموزشی مرهون پژوهش است. آنچه به این مهم، ارزش و اعتبار می‌بخشد، مبانی و اصول حاکم بر پژوهش و رعایت آن‌ها برای حل مسائل علم و جامعه است. توانمندی هر جامعه بر تحقیقات و پژوهش‌های مستدل و تولید مستمر علم استوار است. راهبری علم، تعداد پژوهشگران و حجم سرمایه‌گذاری در بخش‌های پژوهشی از شاخص‌های توسعه یافتگی ملل به‌شمار می‌رود و رفع موانع پژوهش و پشتیبانی از فعالیت‌های پژوهشی یکی از شاخص‌های اصلی پیشرفت علمی است.

اندیشوران بر این باورند که تنها از طریق پژوهش است که می‌توان معضلات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و ... جوامع را حل نمود و این دستاورد ارزشمند را هرگز نباید از نظر پنهان داشت. «ارتباط وثیق و پایدار بین مراکز تولید علم با نهاد صنعت»، «توجه به نهادینه‌سازی فرهنگ پژوهش»، «ارتقای انگیزش برای انجام تحقیقات نوین و روزآمد»، «بودجه‌رسانی درخور و به‌هنگام همراه با تخصیصات لازم»، «توجه به حفظ کرامت پژوهشگران» و «بازنگری و به‌روزرسانی‌های سیاست‌های پژوهشی در راستای پرداختن به حل مسائل و نیازهای جامعه»، از راهبردهای مؤثر در این عرصه به‌شمار می‌رود.

تأسیس معاونت پژوهش در ساختار اداری حوزه‌های علمیه به همین هدف بوده و در راستای این مهم، راهبری و برنامه‌ریزی پژوهش براساس سنت‌های اصیل و ماندگار سیره سلف و عالمان وارسته به‌عنوان سرمایه اصلی پژوهش، برعهده این معاونت قرار گرفته است.

در این خصوص و با هدف پاسخ به مسائل و نیازهای نظام اسلامی، معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه، «دبیرخانه حمایت از پژوهش‌های مورد نیاز نظام اسلامی» را با بهره‌مندی از توان بیش از ۱۲۰ استاد برتر علوم انسانی-اسلامی مراکز و نهادهای پژوهشی حوزوی و در ۲۸ گروه علمی تخصصی تأسیس نمود که در گام نخست با برگزاری جلسات هم‌اندیشی علمی به کشف، دسته‌بندی و ابلاغ اولویت‌های پژوهشی مورد نیاز نظام اسلامی همت گمارده و در گام بعدی این پژوهش‌ها را تا رسیدن به هدف، راهبری می‌نماید.

بخشی از فعالیت‌های دبیرخانه در راستای پاسخ به مسائل نظام، توجه به مطالعات جدید در عرصه ادیان است. این نوع مطالعات برای کارآمدی و روزآمدسازی مسائل بین‌الادیانی در بستر سیاسی و اجتماعی، بسیار ضروری و مفید است. اثر حاضر که در دبیرخانه تألیف و تدوین شده است، در این راستا قرار می‌گیرد. با تشکر از جناب آقای دکتر کاظمی‌راد نویسنده این اثر ارزشمند و جناب حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر محراب صادق‌نیا ارزیاب اثر حاضر، امید است این نوشتار مورد توجه و استفاده پژوهشگران ارجمند قرار گیرد.

دبیرخانه حمایت

از پژوهش‌های مورد نیاز نظام اسلامی

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۱۱

فصل اول: کلیات و مفاهیم

کلیات.....	۱۵
۱. بیان مسئله.....	۱۵
۲. روش تحقیق.....	۲۲
۳. منابع و مآخذشناسی.....	۲۲
۳-۱. اخلاق دینی و اخلاق سکولار.....	۲۵
۳-۲. دین در ترازوی اخلاق.....	۲۶
۳-۳. دین و اخلاق.....	۲۷
۳-۴. دین و اخلاق در نگاه هانس کونگ.....	۲۷
۳-۵. رابطه دین و اخلاق (بررسی دیدگاه‌ها در مناسبات دین و اخلاق).....	۲۹
۳-۶. اخلاق در شش دین جهان.....	۳۰
۳-۷. دین و اخلاق: بررسی گونه‌های وابستگی دین به اخلاق.....	۳۱
۳-۸. اخلاق دین‌مدار و دنیاگرا: تقابل اخلاق دینی و اخلاق سکولار.....	۳۱
۳-۹. معنای زندگی، تأملی بر دیدگاه دین و مکاتب بشری.....	۳۲
۳-۱۰. اخلاق مسیحی.....	۳۳
۳-۱۱. سکولاریسم، دین و اخلاق.....	۳۴
۳-۱۲. در بی‌معنایی معنایی هست.....	۳۴

۳۸	 مفاهیم
۳۸	 ۱. اخلاق
۴۱	 ۱-۱. تقسیم‌بندی‌های اخلاق
۴۳	 ۱-۲. اخلاق شیعی
۴۴	 ۱-۳. اخلاق مسیحی
۴۸	 ۲. آخرت
۴۸	 ۲-۱. آخرت‌شناسی شیعی
۵۱	 ۲-۲. آخرت‌شناسی مسیحی
۵۳	 ۳. نجات مسیحی

فصل دوم: ادبیات موضوع

۵۹	 بخش اول: اخلاق شیعی
۵۹	 ۱. رویکردها در منابع اخلاق شیعی
۶۲	 ۱-۱. رویکرد عرفانی
۶۴	 ۱-۲. رویکرد نقلی (قرآنی - روایی)
۶۵	 ۱-۳. رویکرد فلسفی
۶۷	 ۱-۴. رویکرد تلفیقی
۶۸	 ۲. منابع اخلاق شیعی
۶۸	 ۲-۱. قرآن
۶۸	 ۲-۲. روایات اهل بیت علیهم‌السلام
۶۹	 ۳. ارکان اخلاق شیعی
۶۹	 ۳-۱. عقل
۷۱	 ۳-۲. قلب
۷۲	 ۳-۳. نیت
۷۳	 ۴. فضایل و رذایل اخلاقی در شیعه
۷۴	 ۴-۱. فضایل فردی
۷۷	 ۴-۲. رذایل فردی

۴-۳. فضایل اجتماعی.....	۸۰
۴-۴. رذایل اخلاقی اجتماعی.....	۸۵
۵. رابطه اخلاق شیعی و آخرت.....	۹۰
بخش دوم: آخرت شیعی.....	۹۱
۱. منابع آخرت‌شناسی شیعی.....	۹۱
۱-۱. آخرت در قرآن.....	۹۱
۱-۲. آخرت در احادیث اهل بیت (علیهم‌السلام).....	۹۳
۲. آخرت‌شناسی قرآنی (ضرورت وجود آخرت از نگاه قرآن).....	۹۵
۲-۱. دوری از بیهودگی خلقت.....	۹۵
۲-۲. عدالت بین انسان‌ها.....	۹۶
۲-۳. طی شدن مراحل کمال انسانی.....	۹۸
۲-۴. آخرت؛ ظرفیت تحقق وعده‌های الهی.....	۹۸
۲-۵. حذف آخرت مستلزم عدم تکالیف.....	۹۹
۳. حساب و میزان در آخرت.....	۹۹
بخش سوم: اخلاق مسیحی.....	۱۰۲
۱. رویکردها در (منابع) اخلاق مسیحی.....	۱۰۲
۱-۱. رویکرد دینی.....	۱۰۳
۱-۲. رویکرد فلسفی.....	۱۰۴
۲. منابع اخلاق مسیحی.....	۱۰۷
۳. هدف غایی اخلاق مسیحی.....	۱۰۹
۴. اخلاق پولسی و اخلاق فضیلت.....	۱۱۲
۴-۱. «قانون طبیعی» اساس و منشأ اخلاق کاتولیک.....	۱۱۴
۵. آگوستین و آکوئیناس؛ طلایه‌داران اخلاق مسیحی.....	۱۱۷
۶. مبانی اخلاق مسیحیت کاتولیک.....	۱۱۹
۶-۱. انسان‌شناسی کاتولیکی.....	۱۲۰
۶-۲. خداشناسی کاتولیکی.....	۱۲۲
۷. منابع و سرچشمه‌های اخلاق کاتولیکی.....	۱۲۴

۸. مرگ و زندگی پس از مرگ در الهیات مسیحیت کاتولیک..... ۱۲۶
- ۸-۱. وضعیت روح پس از مرگ جسم..... ۱۲۸
- ۸-۲. عالم برزخ در باور کلیسای کاتولیک..... ۱۳۱
- ۸-۳. داوری بر زندگان و مردگان..... ۱۳۳
- ۸-۴. ثواب و عقاب اعمال در مسیحیت کاتولیک..... ۱۳۴
- ۸-۵. وقایع آخرالزمان..... ۱۳۶
۹. رابطه اخلاق و آخرت در مسیحیت کاتولیک..... ۱۴۱

فصل سوم: اخلاق و آخرت در شیعه

(نقش آخرت در معنا بخشی، انگیزه بخشی و غایت بخشی به فعل اخلاقی)

- مرگ، آخرت و معنای زندگی..... ۱۴۵
- مرگ و نقش آن در معنای زندگی..... ۱۵۳
- معنادهی آخرت به زندگی..... ۱۵۴
- نقش آخرت در معناداری گزاره‌های اخلاقی..... ۱۵۷
۱. آیات مبتنی بر دیده شدن اعمال این جهانی انسان در آخرت..... ۱۶۱
۲. آیات مبتنی بر تحویل کامل اعمال دنیا در آخرت..... ۱۶۳
۳. آیات مبتنی بر پرسش و محاسبه اعمال انسان در روز قیامت..... ۱۶۵
۴. آخرت و ضرورت مراقبه و محاسبه..... ۱۶۶
- ۴-۱. چستی مراقبه و محاسبه و ارتباط وجودی و ماهوی آنها با آخرت..... ۱۶۷
- نقش آخرت در انگیزه بخشی اخلاق مداری..... ۱۷۳
۱. ضرورت انگیزه برای عمل..... ۱۷۴
- ۱-۱. گونه‌شناسی انگیزه اخلاقی..... ۱۷۵
- ۱-۲. منبع دینی انگیزش اخلاقی..... ۱۷۹
- ۱-۳. انگیزه‌های اخلاق‌ورزی در قرآن..... ۱۷۹
۲. باور به آخرت؛ قدرتمندترین انگیزه اخلاقی زیستن..... ۱۸۲
- ۲-۱. گونه‌های مختلف یادآوری آخرت در قرآن به عنوان انگیزه‌سازی برای زیست اخلاقی..... ۱۸۵

نقش آخرت در غایت بخشی به فعل اخلاقی.....	۲۰۶
۱. آیات مبتنی بر معرفی بهشت به عنوان ثمره کردار نیک و اخلاقی.....	۲۰۸
۲. آیات مبتنی بر معرفی جهنم به عنوان نتیجه کردار زشت و بی اخلاقی.....	۲۱۱
۳. آیات مبتنی بر معرفی رضایت خداوند به عنوان ثمره اخلاقی زیستن.....	۲۱۴
۴. آیات مبتنی بر سعادت ابدی به عنوان هدف نهایی افعال اخلاقی.....	۲۱۷
۵. آیات مبتنی بر راحتی در آخرت ثمره حیات دینی و اخلاقی دنیوی.....	۲۱۸
جمع بندی.....	۲۲۰

فصل چهارم: اخلاق و آخرت در مسیحیت کاتولیک

مقدمه.....	۲۲۳
کارکرد معنابخشی آخرت به کارنامه های اخلاقی.....	۲۲۳
۱. آیات مبتنی بر تصریح اصل بهشت و جهنم در آخرت.....	۲۲۵
۲. آیات مبتنی بر رستخیز انسان ها و دوری اعمال آنها در آخرت.....	۲۲۷
۳. آیات مبتنی بر دلالت حساب در روز قیامت.....	۲۳۱
کارکرد انگیزه بخشی آخرت به گزاره های اخلاقی.....	۲۳۲
۱. آیاتی مبتنی بر جزای بهشت به نیکوکاران و مجازات بدعکاران در آخرت.....	۲۳۵
۲. آیات مبتنی بر وجود جهنم و کیفر کژکرداری دنیوی انسان در آخرت.....	۲۳۶
۲-۱. دسته اول.....	۲۳۷
۲-۲. دسته دوم.....	۲۳۹
۳. آیات مبتنی بر ملکوت خدا.....	۲۴۲
کارکرد غایت بخشی آخرت به گزاره های اخلاقی.....	۲۵۰
۱. آیات مبتنی بر اصل «جزا دادن» افعال انسانی در آخرت.....	۲۵۱
۲. آیات مبتنی بر غایت بهشت.....	۲۵۲
۳. آیات مبتنی بر جهنم به عنوان غایت بی اخلاقی و گناه.....	۲۵۴
جمع بندی.....	۲۵۵

فصل پنجم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۲۵۸	جمع‌بندی.....
۲۵۸	۱. بررسی رابطه اخلاق و آخرت در اسلام.....
۲۵۸	۱-۱. نقش آخرت در معناداری گزاره‌های اخلاقی.....
۲۵۹	۱-۲. نقش آخرت در انگیزه‌بخشی اخلاق‌مداری.....
۲۶۱	۱-۳. نقش آخرت در غایت‌بخشی به فعل اخلاقی.....
۲۶۲	۲. اخلاق و آخرت در مسیحیت کاتولیک.....
۲۶۲	۲-۱. کارکرد معنابخشی آخرت به گزاره‌های اخلاقی.....
۲۶۴	۲-۲. کارکرد انگیزه‌بخشی آخرت به گزاره‌های اخلاقی.....
۲۶۵	۲-۳. کارکرد غایت‌بخشی آخرت به گزاره‌های اخلاقی.....
۲۶۷	تحلیل و نتیجه‌گیری.....
۲۷۵	منابع.....